

dar geçen süre zarfında İslâm'ın kültür tarihini inceleyen bir eserdir.

Gustave von Grunebaum'un bunlardan başka *Unity and Variety in Muslim Civilization* (1955), *Classicisme et déclin culturel dans l'histoire de l'Islam* (1957) ve *Studien zum Kulturbild und Selbstverständnis des Islams* (1969) adlı editörlüğünü yaptığı bazı ortak çalışmaları ve değişik türde ilmi yayınlar içinde çıkmış pek çok makalesi bulunmaktadır (eserlerinin bir listesi için bk. Balic, XXX [1973], 307-314).

Gustave von Grunebaum bazı noktalarda müslüman ilim adamlarınca eleştirilmiştir. Bunların başında gelen Faslı tarihçi ve siyaset teorisi uzmanı Abdullah el-Urvî (Laroui), von Grunebaum'un İslâm'a nisbet ettiği sıfatları tenkit etmekte ve şöyle demektedir: "Klasik, ortaçağ, çağdaş gibi etiketler anlamsız ve gereksizdir. Klasik İslâm ve Ortaçağ İslâmı ile herhangi bir sıfatı bulunmayan İslâm arasında bir fark yoktur. Bu sebeple von Grunebaum için kendi içinde değişen bir tek İslâm var olmalıdır" demektedir. Urvî ayrıca, von Grunebaum'un İslâmiyet'i anlamak için antropolog Alfred Kroeber'in kültür teorisini kullandığını ileri sürmüş ve onu İslâm'ı bir kapalı sistem gibi görerek sadece kültüre indirgemekle suçlamıştır (*Diogenes*, XXXVIII [1973], s. 30-41).

BİBLİYOGRAFYA :

Necîb el-Akîkî, *el-Müsteşrikûn*, Kahire 1965, III, 1019-1021; Mustafa es-Sibâî, *el-İstîsrâk ve'l-müsteşrikûn*, Beyrut 1979, s. 32-33; Bedevî, *Mevsû'atü'l-müsteşrikîn*, s. 111-112; R. Brunschwig, "Gustave E. von Grunebaum (1909-1972)", *StI*, XXXV (1972), s. 2-4; C. Cahen, "Notice nécrologique: Gustave E. von Grunebaum", *JESHO*, XV/1-2 (1972), s. 1-2; B. Spuler, "Gustave Edmund von Grunebaum (1909-1972)", *Isl*, XLIX (1972), s. 248; "Gustave von Grunebaum 1909-1972", *MEJ*, XXVI/2 (1972), s. 161; Abdullah Laroui, "Pour une méthodologie des études islamiques: l'Islam au miroir de Gustave von Grunebaum", *Diogenes*, XXXVIII (1973), s. 30-41; Smail Balic, "Gustav Edmund von Grunebaum. 1.9.1909-27.2.1972 Mensch und Gelehrter", *Bibliotheca Orientalis*, XXX, Leiden 1973, s. 307-314; F. Rosenthal, "In Memoriam: Gustave E. von Grunebaum, 1909-1972", *IJMES*, IV (1973), s. 355-358; Amin Banani, "G. E. von Grunebaum: Toward Relating Islamic Studies to Universal Cultural History", a.e., VI (1975), s. 140-147; G. C. Anawati, "Dialogue with Gustave E. von Grunebaum", a.e., VII (1976), s. 123-128.



ALİ MURAT YEL

GUBÂRÎ

(bk. HİSÂB-ı GUBÂR).

GUBÂRÎ

(غباری)

Çıplak gözle okunamayacak kadar küçük bir yazı çeşidi.

Arapça "toz" mânasındaki gubâr kelimesinden türetilen ve "toz gibi" anlamına gelen gubârî hattı kaynaklarda gubârü'l-hılbe, kalemü'l-hılbe, kalemü'l-cenâh olarak da anılır. Kalkaşendî, karakteri rikâ' ve nesih yazılarına daha yakın olması sebebiyle gubârîyi bu iki yazının karışımından meydana gelmiş bir hat çeşidi olarak gösterir (*Şubhu'l-a'sâ*, III, 128). Ancak gubârî müstakil bir yazı cinsi değil her çeşit hattın çok ince yazılan biçimidir. Kalkaşendî'nin gubârîyi böyle nitelendirmesi, rikâ' ile nesihin diğer hat türlerine göre daha küçük boyda yazılardan olması sebebiyledir. Aynı müellif, Arap yazısını ıslah etmek için bazı kurallar koyan Arap veziri ve hattatı İbn Mukle'nin rivayetine dayanarak gubârînin harflerinde yuvarlaklık bulunduğunu bildirirken rikâ' yazısını kastetmekte, dolayısıyla onun çok küçük yazılan şekline gubârî dendiğine işaret etmektedir.

Gubârî, çok küçük yazılması sebebiyle her çeşit yazıya uygulanabilirse de yapı itibarıyla daha ziyade nesihle birlikte nesta'lik ve rikâ' yazılarına daha uygun düşmektedir. Nitekim Habîbullah Fezâilî, İranlı nesta'lik hattatı Ali Herevî'nin *Midâdü'l-ḥuṭûṭ* adlı risâlesinde her yazının çok küçük yazılan şekline gubârî dendiğini nakletmektedir (*Aṭlas u Ḥaṭ*, s. 281).

Eskiden posta vazifesi gören güvercinlerin kanadına bağlanan mektuplar gubârî hattıyla yazıldığı için bu yazıya

"kalemü'l-cenâh" (kanat yazısı) adı da verilmiştir. Cepte taşınacak veya savaşta sancaklara takılacak kadar küçük boydaki mushafalarda ve içleri boş iri harflerin iç kısmına âyet ve hadislerin yazılmasında gubârî yazı kullanılmıştır. Bugün pek çok evin duvarlarını süsleyen, büyük boydaki bir tabaka kâğıda sığdırılacak şekilde yazılmış Kur'ân-ı Kerîm levhaları ile "yâsîn" (يس) kelimesinin içine sığdırılmış Yâsîn süresi levhaları bu yazı için örnek teşkil etmektedir.

Tarihte bu yazıyı iyi yazdığı için "gubârî" unvanını ve mahlasını kullanan hattat ve şairler vardır. Bunlardan, İstanbul'da Sultan Ahmed Camii'nin celf yazılarını yazan Seyyid Kasım (ö. 1034/1624-25) bir pirinç tanesinin üstüne İhlâs süresini yazmış ve bundan dolayı "Gubârî" unvanıyla meşhur olmuştur. Şeyh Hamdullah'ın oğlu Mustafa Dede'nin talebesi olan Akşehirli Abdurrahman Gubârî de (ö. 974/1566) hem hattat hem şair olarak aynı mahlası kullananlardandır.

BİBLİYOGRAFYA :

Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ*, III, 128; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 354; Mahmud Yazır, *Eski Yazıları Okuma Anahtarı*, İstanbul 1942, s. 117; Habîbullah Fezâilî, *Aṭlas u Ḥaṭ*, İsfahan 1350 ḡ./1971, s. 281; "Gubâr", *TA*, XVIII, 104.



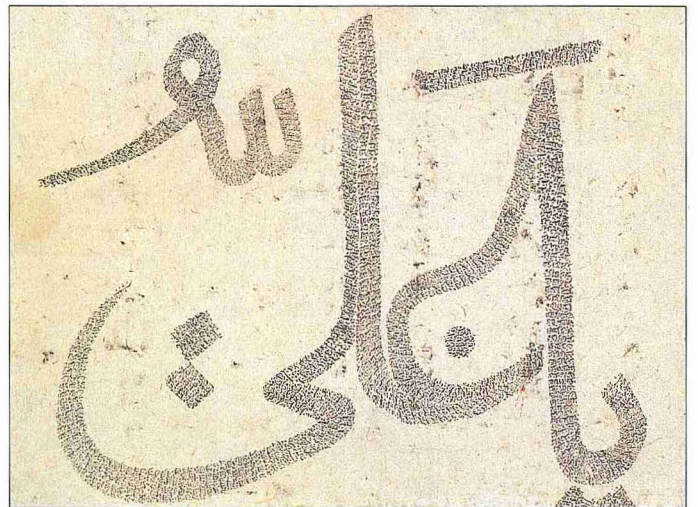
ALİ ALPARSLAN

GUBÂRÎ ABDURRAHMAN

(ö. 974/1566)

Divan şairi,
hattat ve Nakşibendî şeyhi.

Babasının adı Abdullah'tır. Âşık Çelebi'nin yanlış olarak Hamîd-ilîlî, Latîfî'nin Lârendelî, Şemseddin Sâmî'nin Ak-saraylı göstermelerine karşılık kendisi



İçî gubârî
hatla
doldurulmuş
"Yâ Ali"
yazılı
bir levha
(İÜ Ktp.,
FY. nr. 1422)